

Pomniki konne Jana Floriana Raszki w zbiorach Muzeum Śląska Cieszyńskiego

Katarzyna Jarmuł-Niemczyk

Projekt gipsowy rzeźby Józefa Piłsudskiego. Po prawej, wykonany na jej podstawie odlew z brązu.

W zbiorach Muzeum Śląska Cieszyńskiego znajdują się dwa gipsowe modele pomników konnych autorstwa Jana Floriana Raszki (1871-1945), rzeźbiarza, medaliera, malarza, pedagoga związanego ze Śląskiem Cieszyńskim i Krakowem.

Ich twórca pochodził z Ropicy k. Cieszyna (obecnie Republika Czeska), kształcił się m.in. w Cieszynie i tu, w latach nauki gimnazjalnej, protektorem uzdolnionego artystycznie młodzieńca został generalny zarządca dóbr arcyksięcia Fryderyka Habsburga na Śląsku (tzw. Komory Cieszyńskiej) – Rudolf Ritter von Walcher Uysdal.

Dzięki niemu przyszły artysta poznał osobiście w 1891 r. brata arcyksięcia Fryderyka – arcyksięcia Eugeniusza, który w latach 1888-1891 przebywał w Cieszynie jako komendant miejscowego garnizonu. Spotkanie to zaowocowało wykonaniem popiersia arcyksięcia, zaś dzieło zyskało uznanie Eugeniusza Habsburga.

Dzięki niemu Raszka otrzymał stypendium umożliwiające podjęcie nauki w ASP w Wiedniu (1892-1899). W okresie studiów przyszły rzeźbiarz stworzył pierwsze portrety konne: samego Walchera oraz arcyksięcia Eugeniusza. Brązowy odlew pomnika Habsburga został wykonany dla siostry arcyksięcia - królowej Hiszpanii Marii Krystyny, natomiast w zbiorach cieszyńskiego muzeum znalazło się gipsowe bozzetto z 1898 r.

Pomników konnych w twórczości Raszki było znacznie więcej.

Wśród nich można znaleźć zarówno rzeźby konne znaczących osobistości, jak i projekty konnych statuetek jako nagród cesarskich w krakowskich wojskowych konkursach hippicznych.

Cezurę w życiorysie i twórczości rzeźbiarza stanowiły lata I wojny światowej. Wówczas zgłosił się do służby w Legionach Polskich (od 1916 r. do 1917 r.). Wtedy też (w 1916 r.) po raz pierwszy sportretował Józefa Piłsudskiego, którego poznał jeszcze przed wojną w Krakowie. Marszałka, z którym połączyła go przyjaźń, uwieczniał wielokrotnie, głównie w formie popiersi, zaś prace nad pomnikiem naczelnika państwa podejmował w latach 30. XX w.

Okolo 1935-37 r. powstał model konnego pomnika Piłsudskiego, który – wraz z bozzettem wspomnianego posągu arcyksięcia Eugeniusza - trafił do cieszyńskich zbiorów w 1976 r. Pierwotnie uważano, iż jest to projekt niezrealizowanego pomnika marszałka Piłsudskiego w Katowicach.

Niestety informacja o udziale Raszki w 1936 r. w konkursie na ten monument nie została potwierdzona. Projekt doczekał się jednak realizacji w innym miejscu i czasie. Według tegoż modelu wzniesiono z inicjatywy Związku Piłsudczyków brązowy pomnik Marszałka na Placu Litewskim w Lublinie (odsłonięty 10.11.2001 r.). Jego model realizacyjny wykonał Krzysztof Skóra z Chełma, odlew zrealizował Tomasz Zwoliński z Iłży.

Obecnie oba bozzetta pomników konnych – arcyksięcia Eugeniusza i Józefa Piłsudskiego – możemy zaprezentować nie tylko w ich gipsowej, odrestaurowanej formie, ale również w brązowych odlewach, które powstały dzięki pasji i finansowemu zaangażowaniu pan Artura Bobera i Spółki Bober Team w Ochabach.

Projekt gipsowy i odlew z brązu arcyksięcia Eugeniusza Habsburga, wykonany na podstawie projektu gipsowego Jan Raszki.

Biblio- i netografia:

M. Biernacka, Jan Florian Raszka, [w:] Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających, t. VIII, IS PAN, Warszawa 2007, s. 229-246.

A. Goniewicz, Jan Raszka i powstania śląskie, Regionalny Instytut Kultury w Katowicach: http://www.scdk.pl/new/index.php?option=com_content&view=article&id=1067%3Arasz&Itemid=26 [dostęp 2021-11-21]

J. Spyra, Jan Raszka:

https://web.archive.org/web/20210226074519/http://muzeumcieszyn.pl/stara_strona/legionista.html [dostęp 2021-11-21]

W. Świąś, Cieszyńscy żołnierze niepodległości. Wystawa w ramach obchodów 100-lecia Wymarszu Legionu Śląskiego, Książnica Cieszyńska, Cieszyn 2014.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Fryderyk_Habsburg [dostęp 2021-11-21]